

ORTAÇAĞ FELSEFESİ

MS.476-1453

- **Ortaçağ** Batı Roma İmp.'nun yıkılışı ile İstanbul'un fethi ve Rönesans çağının başlangıcı arasındaki dönemi,
- **Ortaçağ felsefesi** ilkçağ felsefesinin bitiminden modern düşüncenin başlangıcına kadar olan dönemi kapsar.

Skolastisizm: Latince "Schola" (okul)

- **Skolastik felsefe:** "okul felsefesi"
- Orta Çağda Hıristiyan din adamlarının yetişme ortamı olan manastır ve katedral okullarında Hıristiyanlık teolojisini öğretenler ile,
- Orta Çağda temel bilgi alanlarını kapsayan "**Yedi Özgür Sanat**"ı (septem artes liberales) okutup öğretenler için kullanılır.

Skolastik felsefe üç dönemde incelenebilir:

- a) **Erken Skolastik:** 8-12. yüzyıllar arasındır
- b) **Yüksek Skolastik:** 12-13. Yüzyıllar arası
- c) **Geç Skolastik:** 13-15. Yüzyıllar arası. Skolastiğin çöktüğü ve sona erdiği dönem.

- Her dönem, sorunları ele alış ve yorumlayış tarzıyla farklılık gösterir.
- Fakat Skolastiğin **bilgi** tanımlaması sabittir. Bu da Yedi Özgür Sanat olarak ifade edilir.
- **Trivium**: Gramer, Dialektik, Retorik
- **Quadrivium**: Matematik, Geometri, Müzik ve Astronomi

Ortaçağ Felsefesi kendi içinde dört ayrı geleneği barındırır:

- 1- Batıda Avrupa'da gelişip, Latince ifade edilmiş olan **Hıristiyan felsefesi**,
- 2- Doğuda İslam dünyasında ortaya çıkmış ve Arap dilinde ifade edilmiş olan **İslam felsefesi**,
- 3- Sadece Hıristiyan ülkelerinde değil, İslam dünyasının çok çeşitli bölgelerinde de Musevi düşünürler tarafından İbranice ifade edilmiş olan **Yahudi felsefesi**
- 4- Hıristiyan Bizans İmparatorluğu içinde Grek diliyle ortaya konmuş olan **Bizans felsefesi**

- Dört farklı geleneğin aralarındaki temel farklılıklara rağmen, Ortaçağ felsefesi bir bütün meydana getirir.
- Bunun üç temel nedeni vardır:

1. Hıristiyan, İslam, Musevi ve Bizans felsefeleri ortak bir mirası paylaşır: Antik Yunan felsefesi.

2. Dört ayrı felsefe geleneği birbirleriyle yakın bir ilişki içinde olmuştur.

Ortaçağda Musevi düşünürler, okudukları İslam düşünürlerinden, özellikle de **Farabi** ve **İbni Sina'dan** yoğun bir biçimde etkilenmiştir.

İslam felsefesi antik Yunan felsefesinin Batı'ya aktarılmasına aracılık etmiştir.

3. Dört ayrı gelenek de, vahye dayalı tek Tanrılı dinlerin hakim olduğu kùltürlerin bir parçasıdır.

Teoloji ile felsefe arasındaki ilişki bu geleneklerin her birinde farklılık gösterse de, **ele alınan felsefi problemler hepsinde aynıdır.**

İLKÇAĞ VE ORTAÇAĞ FELSEFELERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

1. İlkçağ Yunan felsefesi belli bir halkın (antik Yunan ya da Atina halkının) felsefesidir.

Ortaçağ felsefesi ise, bireylerin ve halkların temel özelliklerinin üstünde olan dini bir topluluğun (Hıristiyan, İslam ve Musevi toplumunun) felsefesidir.

2. Antik Yunan felsefesi bütünüyle **dünyevi** bir felsefedir. **Ortaçağ felsefesinde ise öte-dünyasal bir ilgi hakimdir.**

***Yunan'da insanın temel problemi, bu dünyada mutluluğa erişmektir. İnsan, bu problemi çözebilecek güce sahiptir ve kendi çabasıyla iyi ve mutlu bir hayata ulaşabilirdi.

***Ortaçağda ise problemler, bu dünyadaki hayattan ziyade, ahiret hayatıyla ilgili olan problemlerdir. Aranılan mutluluk, bu dünyadaki mutluluk değil, sonsuz bir mutluluktur. Bu nedenle, antik Yunan'da bağımsız bir felsefe disiplini olan etik ve estetik yerini çok büyük ölçüde teolojiye bırakır.

3. Ortaçağ felsefesinde önemli olan tek şey, **insanın doğüstü varlık alanıyla, aşkın ve mutlak olarak yetkin varlık olan Tanrıyla ilişkisidir.** Böylece, Ortaçağda felsefenin içeriği ve konu alanı bütünüyle değişmiştir.

Antik Yunan'da bilimler kendi başlarına, iyi ve mutlu bir yaşam amacı için sağlam araçlar olarak değer taşımaktaydılar.

Oysa Hıristiyanlar için bunlar hem yararsız, hem de bazen zararlı ve tehlikeli disiplinler olarak görülmüştür.

4. Yunan felsefesi ahlâklılığı bir toplumsal etik içinde ve mutluluk amacını gözeterek ele alır.

Ortaçağda ise ahlâklılık dinin bir parçası haline gelmiştir.

Yani, Yunan'da etik **toplumsal** bir zemin üzerinde, Ortaçağda ise **teolojik** bir düzlemde temellenir.

İnsan eylemleri, Tanrı'nın emirlerine uygun düşüp düşmemesine göre değerlendirilir.

Tanrı, insan için yüce ve yüksek bir ideal getirdiğinden, Ortaçağ insanı eksikliliğini, başarısızlığını ve hatta günahkarlığını (**ilk günah**) her zaman duyumsamak durumundadır.

Yunan düşüncesi özü itibariyle iyimser bir felsefedir, fakat Hıristiyan Ortaçağ felsefesi kötümserlik üzerine yükselir.

5. Ortaçağ felsefesi, ilkçağ felsefesinden hem bir kopuşu gösterir, hem de iki felsefe arasında bir süreklilik ve ortaklık vardır.

Kopuş: İlkçağ felsefesi, dini açıklama ya da mitolojiyi reddeden özerk bir felsefedir. Oysa Ortaçağ felsefesi özerkliğini yitirip, tümüyle dine ve dinsel dogmaya tabi olmuştur.

Ortaklık: Ortaçağ felsefesi hem Doğuda hem de Batıda felsefi bir miras olarak doğrudan ilkçağ felsefesine dayanır.

Yani, Ortaçağ felsefesi din temelli bir felsefe olsa bile, kavram ve terminolojisini Yunan felsefesinden almıştır. (Platon ve Aristoteles'in etkisi)

6. Ortaçağ felsefesi, ereksel bir anlayışla, **doğayı Tanrı tarafından bir amaca göre yaratılmış ve düzenlenmiş statik bir sistem** olarak görmüştür.

Ortaçağ düşünürlerine göre maddi dünya, tanrısal gerçekliğin çok soluk bir gölgesinden başka hiçbir şey değildir. (Yeni Platonculuk)

7. Ortaçağ felsefesi dini anlamlandırmada ve dinsel problemlere getirdiği çözümlerde, Antik Yunan felsefesinin temel kavramlarını işleyerek, Hıristiyanlık inancını temellendirmeye çalışmıştır.

Antik Yunan felsefesi dinamik bir yapı sergilerken, Ortaçağ felsefesi mutlak hakikatleri bulmuş olduğuna inanan statik bir felsefedir.

8. Ortaçağ felsefesinin merkezinde Tanrı vardır. Yani, **Tanrı merkezli** bir felsefedir.

Temel konular:

- * Tanrı ve Tanrı'nın varoluşu problemi
- * İman ya da otorite ve akıl ilişkisi
- * Tanrı-evren ilişkisi
- * Kötülük problemi
- * Tümellem problemi

9. Ortaçağda felsefe inanca, inanç da vahye dayanır.

Felsefenin içeriği, kapsamı ve sınırları dinsel çerçeve ve ruhani otorite tarafından belirlenir ve hiçbir şekilde değiştirilemez.

***Ortaçağ felsefesi, otoriteye duyulan inancı temele aldığı için, doğal olarak eleştiriye ve şüpheciliğe kesinlikle kapalı olan bir felsefedir.

10. Ortaçağ düşünürleri, ontolojik realizm bağlamında **gerçekliğin zihinden bağımsız olduğunu** öne sürmüşlerdir.

***Zihinden bağımsız bu gerçeklik, mutlak olarak var olanın değişmez **Tanrı** olması anlamında, tinsel bir yapıdadır.

11. Tüm Ortaçağ filozofları, sistemlerinde Tanrı'dan yola çıkar ve önce Tanrı'nın varoluşunu kanıtlayarak, varlığı "***yaratan-yaratılmış olan***" ilişkisi çerçevesinde ele alır.

Metafizik anlayışı: Varlık ancak ana kaynak olan yaratıcı Tanrı aracılığıyla açıklanabilir. Tanrı'nın varlığı akıl yoluyla kavranabilir.

12. Ortaçağ düşünürleri, Tanrı sözü olan kutsal kitaba dayanan imanı sistematik bir biçimde ifade etmek, savunmak ve geliştirmek için, daha çok kutsal metinleri yorumlama yöntemine (hermeneutik) ve mantıksal/dilsel analize yönelmişlerdir.

***İmanı sistemleştirme ve temellendirme çabalarında mantığın **tümdengelimsel** tekniklerini kullanmışlardır.

Yararlanılan Kaynak

Ahmet Cevizci, (2001). Ortaçağ Felsefesi tarihi, Asa Kitabevi.